പതിനാറാം കേരളനിയമസഭ

രണ്ടാം സമ്മേളനം

നക്ഷത്രചിഹ്നമിടാത്ത ചോദ്യം നമ്പർ: 2630 28-10-2026-ൽ മറുപടിയ്ക്ക്

ലാന്റ്സ്കേപ്പ് ലെവൽ ആക്ഷൻ പ്ലാൻ ഫോർ ഹ്യൂമൻ-ആനിമൽ കോ-എക്സിസ്റ്റൻസ് പദ്ധതി

ചോദ്യം ഉന്നയിച്ച അംഗങ്ങൾ	മറുപടി നൽകിയ മന്ത്രി
ശ്രീ. കെ. യു. ജനീഷ് കുമാർ	ശ്രീ. ഷിബു ബേബി ജോൺ (വനം, വന്യജീവി - നൈപുണ്യ വികസന വകുപ്പ് മന്ത്രി)

(എ) സംസ്ഥാനത്ത് നടപ്പാക്കുന്ന ലാന്റ്സ്കേപ്പ് ലെവൽ ആക്ഷൻ പ്ലാൻ ഫോർ ഹ്യൂമൻ-ആനിമൽ കോ-എക്സിസ്റ്റൻസ് പദ്ധതിയുടെ ലക്ഷ്യങ്ങൾ, ഘടകങ്ങൾ, നിർവഹണ കാലയളവ് എന്നിവ ഉൾപ്പെടുന്ന പൂർണ്ണ പദ്ധതി രേഖ തയ്യാറാക്കിയിട്ടുണ്ടോ; ഉണ്ടെങ്കിൽ അതിന്റെ പകർപ്പ് ലഭ്യമാക്കുമോ;

മറുപടി: ഉണ്ട്.

പകർപ്പ് അനുബന്ധം -1 ആയി ചേർത്തിരിക്കുന്നു.

(ബി) സംസ്ഥാനത്ത് നടപ്പാക്കുന്ന ലാന്റ്സ്കേപ്പ് ലെവൽ ആക്ഷൻ പ്ലാൻ ഫോർ ഹ്യൂമൻ-ആനിമൽ കോ-എക്സിസ്റ്റൻസ് പദ്ധതിയുടെ ചെലവ് വഹിക്കുന്നതിനായി സംസ്ഥാന ബജറ്റിൽ ഏത് ശീർഷകത്തിൽ എത്ര തുക വകയിരുത്തിയിട്ടുണ്ട്; മറ്റ് ഫണ്ടുകൾ ലഭ്യമാണോ; വിശദമാക്കാമോ;

മറുപടി: ലാന്റ്സ്കേപ്പ് ലെവൽ പ്ലാനുകളിൽ ഉൾപ്പെട്ടിട്ടുള്ള വിവിധ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി നാലു വർഷത്തേക്ക് 1040 കോടി രൂപയാണ് ചെലവ് പ്രതീക്ഷിക്കുന്നത്. നിലവിലെ പ്ലാൻ ഫണ്ടിൽ നിന്നും വന്യജീവി സംരക്ഷണത്തിനുള്ള വിവിധ കേന്ദ്രാവിഷ്കൃത പദ്ധതികളിലെ ഫണ്ടിൽ നിന്നും ഇതിലേക്കാവശ്യമുള്ള തുക കണ്ടെത്തി വിനിയോഗിക്കുന്നതിനാണ് വിഭാവനം ചെയ്തിട്ടുള്ളത്.

പദ്ധതി നടത്തിപ്പിന് ബജറ്റ് ഇതര ഫണ്ടുകളോ മറ്റേതെങ്കിലും ഏജൻസികളുടെ ഫണ്ടിംഗോ വിദേശ ധനസഹായമോ നിലവിൽ ലഭ്യമല്ല.

(സി) പദ്ധതിക്ക് കേന്ദ്രസർക്കാരിൽ നിന്ന് ധനസഹായം ലഭിക്കുന്നുണ്ടോ; വിദേശ ഏജൻസികളിൽ നിന്ന് ധനസഹായം ലഭിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ഏത് ഏജൻസിയിൽ നിന്ന് എത്ര തുകയാണ് ലഭിക്കുന്നത്/ പ്രതീക്ഷിക്കുന്നത്; വ്യക്തമാക്കാമോ;

മറുപടി: ലാന്റ്സ്കേപ്പ് ലെവൽ പ്ലാനുകളിൽ ഉൾപ്പെട്ടിട്ടുള്ള വിവിധ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി നാലു വർഷത്തേക്ക് 1040 കോടി രൂപയാണ് ചെലവ് പ്രതീക്ഷിക്കുന്നത്. നിലവിലെ പ്ലാൻ ഫണ്ടിൽ നിന്നും വന്യജീവി സംരക്ഷണത്തിനുള്ള വിവിധ കേന്ദ്രാവിഷ്കൃത പദ്ധതികളിലെ ഫണ്ടിൽ നിന്നും ഇതിലേക്കാവശ്യമുള്ള തുക കണ്ടെത്തി വിനിയോഗിക്കുന്നതിനാണ് വിഭാവനം ചെയ്തിട്ടുള്ളത്.

പദ്ധതി നടത്തിപ്പിന് ബജറ്റ് ഇതര ഫണ്ടുകളോ മറ്റേതെങ്കിലും ഏജൻസികളുടെ ഫണ്ടിംഗോ വിദേശ ധനസഹായമോ നിലവിൽ ലഭ്യമല്ല.

(ഡി) പ്രസ്തുത പദ്ധതി മുഖ്യമന്ത്രി ഉദ്ഘാടനം ചെയ്ത സമയത്ത് നിലവിലുണ്ടായിരുന്ന പദ്ധതിരേഖയുടെയോ കരടുരേഖയുടെയോ പകർപ്പ് ലഭ്യമാക്കുമോ;

മറുപടി: സംസ്ഥാനത്തെ മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷ ലഘൂകരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ കൂടുതൽ ഫലപ്രദവും കാര്യക്ഷമവുമാക്കുന്നതിന് നിലവിലുണ്ടായിരുന്ന ഡിവിഷൻതല പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഏകോപിപ്പിച്ച് ലാൻഡ്സ്കേപ്പ് അടിസ്ഥാനത്തിൽ മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷ ലഘൂകരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ പ്രാവർത്തികമാക്കാനാണ് സർക്കാർ ഉദ്ദേശിക്കുന്നത്. ഇതിലേക്കായി 02/09/2026 തീയതിയിൽ നിയമസഭയുടെ ബാങ്ക്വറ്റ് ഹാളിൽ വച്ച് വിവിധ വകുപ്പ് മന്ത്രിമാരുടേയും എം.പി. മാരുടേയും എം.എൽ.എ. മാരുടെയും യോഗം ചേർന്ന് അഭിപ്രായങ്ങൾ ആരാഞ്ഞിരുന്നു. സംസ്ഥാനത്തെ വനമേഖലകളെ പതിനാല് ലാൻഡ്സ്കേപ്പുകളായി തിരിച്ച് ഓരോ ലാൻഡ്സ്കേപ്പിനും അനുയോജ്യമായി കണ്ടൈൻമെന്റ്, മിറ്റിഗേഷൻ, കോമ്പൻസേഷൻ ഫ്രെയിംവർക്കിൽ (Containment, Mitigation, Compensation – CMC Framework) ഊന്നിയുള്ള ത്രിതല പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്താനുള്ള നടപടികൾ സ്വീകരിച്ചുവരുന്നു. മേൽ ആവശ്യപ്പെട്ട പ്രകാരമുള്ള ലാൻഡ്സ്കേപ്പ് പ്ലാനിലെ വിവിധ പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ സംഗ്രഹം അനുബന്ധം - 1 ആയി ഉള്ളടക്കം ചെയ്യുന്നു.

(ഇ) പദ്ധതിയുടെ രൂപീകരണവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് നടത്തിയ യോഗങ്ങൾ, വിദഗ്ധ ചർച്ചകൾ, തീയതി, സ്ഥലം എന്നിവയുടെ വിശദാംശം ലഭ്യമാക്കുമോ?

മറുപടി: വനം വകുപ്പാണ് ലാൻഡ്സ്കേപ്പ് ലെവൽ പ്ലാനുകൾ തയ്യാറാക്കിയിട്ടുള്ളത്. 27/08/2025 ന് തിരുവനന്തപുരത്ത് വച്ച് നടന്ന മനുഷ്യ-വന്യജീവി സംഘർഷ ലഘൂകരണ ശില്പശാലയിൽ ലാൻഡ്സ്കേപ്പ് ലെവൽ പ്ലാൻ, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപന പ്രതിനിധികൾ, ശാസ്ത്രജ്ഞർ, വിവിധ വകുപ്പുകളിലെ ബന്ധപ്പെട്ട ഉദ്യോഗസ്ഥർ, സന്നദ്ധ സംഘടന പ്രതിനിധികൾ തുടങ്ങിയവരുടെ മുന്നിൽ അവതരിപ്പിക്കുകയും വിശദമായി ചർച്ച ചെയ്യുകയും ചെയ്തിട്ടുള്ളതാണ്. 21/07/2026 ന് തിരുവനന്തപുരത്ത് വച്ച് 'സഹജീവനം' എന്ന പേരിൽ സർക്കാർ സംഘടിപ്പിച്ച വനാതിർത്തി പങ്കിടുന്ന വിവിധ തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനാദ്ധ്യക്ഷന്മാർക്ക് മുമ്പിലും ഇതേ വിഷയം അവതരിപ്പിക്കുകയുണ്ടായി. 02/09/2026 ന് നിയമസഭയുടെ ബാങ്ക്വറ്റ് ഹാളിൽ വച്ചു നടന്ന ബഹു. മന്ത്രിമാരുടേയും എം.പി.മാരുടേയും എം.എൽ.എ. മാരുടേയും കോൺഫറൻസിലും സി.എം.സി. ഫ്രെയിംവർക്കിൽ ഊന്നിയുള്ള ലാൻഡ്സ്കേപ്പ് പ്ലാനിനെക്കുറിച്ച് ചർച്ച ചെയ്യുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

സെക്ഷൻ ഓഫീസർ

Human-Wildlife Conflict Reduction and Mitigation Plan

1. Executive summary

A. Context & Purpose

Recognizing that addressing Human-Wildlife Conflict (HWC) must transcend administrative boundaries, the Human-Wildlife Conflict Reduction and Mitigation Plan adopts a transition from isolated, conflict area-level management to a contiguous, ecosystem-based landscape approach. Human-Wildlife Conflict (HWC) presents multidimensional challenges across Kerala, necessitating a shift from generalized protective measures to highly customized, location-specific interventions. Accordingly, this initiative mandates the preparation of comprehensive, evidence-based Human-Wildlife Conflict Reduction and Mitigation Plans for 14 identified conflict-prone landscapes across the State.

B. The Landscape Paradigm:

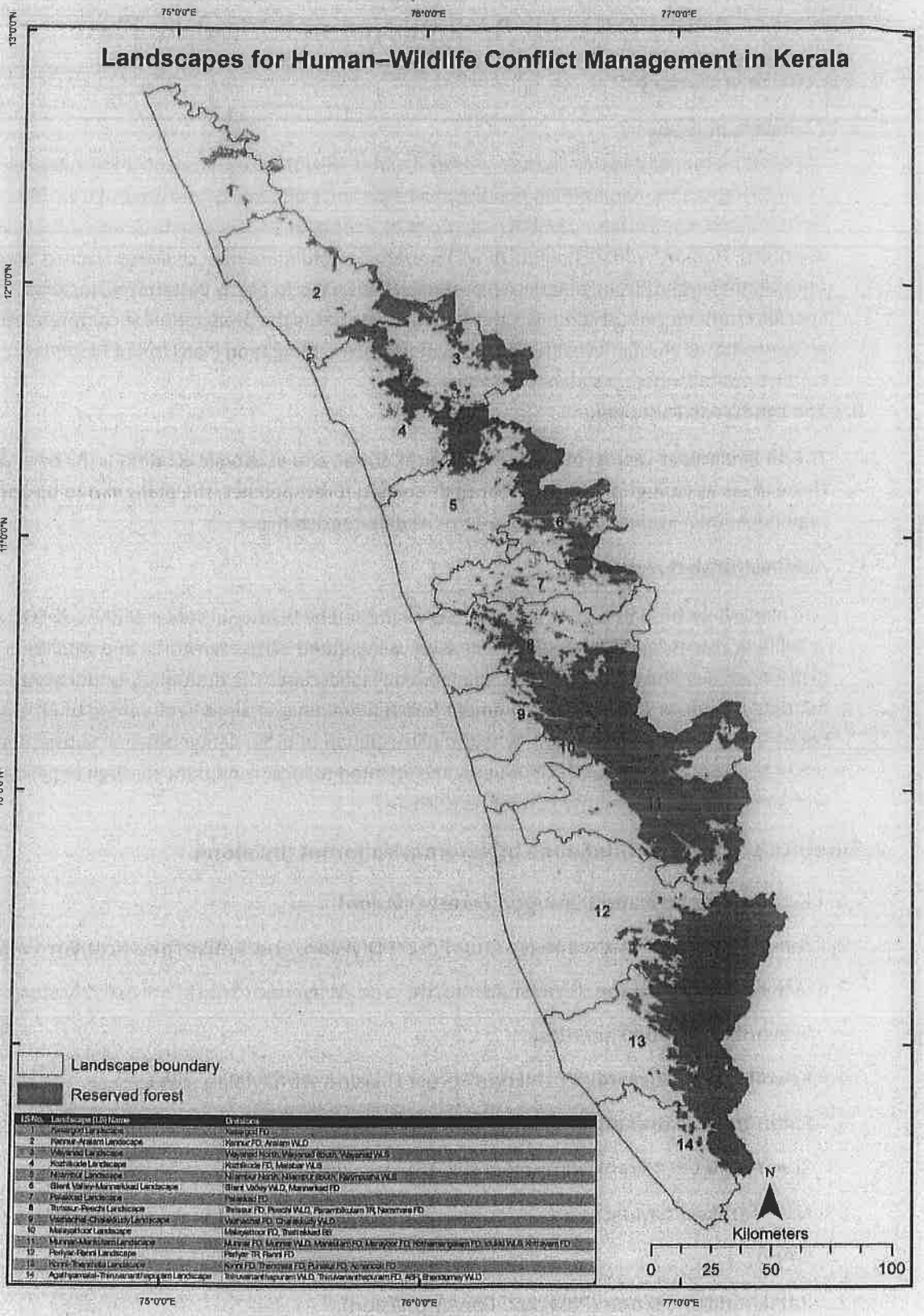
The 14 landscapes represent diverse ecological, social, and economic conditions. By treating these areas as contiguous units rather than isolated forest patches, the plans aim to balance regional human livelihoods with long-term wildlife coexistence.

C. Administrative Directive:

The plans were prepared by landscape-level teams led by Divisional Forest Officers (DFOs), Wildlife Wardens, and Deputy Directors, who collaborated across territorial and wildlife divisions to develop a single, unified plan for each landscape. The draft plans underwent multiple rounds of review and refinement through meetings chaired by the Head of Forest Force and Chief Wildlife Warden, with the participation of other senior officers. Subsequently, the plans were further deliberated upon and adapted to local conditions through consultations with Local Self-Government Institutions (LSGIs).

2. Directory of HWC landscapes in Kerala with forest divisions

1. **Kasargod Landscape** (Kasargod Forest Division)
2. **Kannur-Aralam Landscape** (Kannur Forest Division, and Aralam and Kottiyur WLSs)
3. **Wayanad Landscape** (Wayanad North, and Wayanad South Forest Divisions, and Wayanad Wildlife Sanctuary
4. **Kozhikode Landscape**: Kozhikode Forest Division with Malabar WLS
5. **Nilambur Landscape** (Nilambur North and South Forest Divisions, and buffer zone of Silent Valley NP and Karimpuzha WLS)
6. **Mannarkkad Landscape** (Mannarkkad Forest Division and core zone of Silent Valley NP)
7. **Palakkad Landscape** (Palakkad Forest Division)

LS No.	Landscape (LS) Name	Divisions
1	Kasaragod Landscape	Kasaragod FD
2	Kannur-Aralam Landscape	Kannur FD, Aralam WLD
3	Wayanad Landscape	Wayanad North, Wayanad South, Wayanad WLS
4	Kozhikode Landscape	Kozhikode FD, Malabar WLS
5	Nilambur Landscape	Nilambur North, Nilambur South, Nilambur WLS
6	Silent Valley-Mannarkkad Landscape	Silent Valley WLD, Mannarkad FD
7	Palakkad Landscape	Palakkad FD
8	Thrissur-Peechi Landscape	Thrissur FD, Peechi WLD, Parambikulam TR, Nenmara FD
9	Vazhachal-Chalakudy Landscape	Vazhachal FD, Chalakudy WLD
10	Malayattoor Landscape	Malayattoor FD, Thattekkad BR
11	Munnar-Marayoor Landscape	Munnar FD, Munnar WLD, Marayoor FD, Kottamalayam FD, Idukki WLS, Kothayar FD
12	Periyar-Ranni Landscape	Periyar TR, Ranni FD
13	Konni-Thenmala Landscape	Konni FD, Thenmala FD, Punalur FD, Achencoil FD
14	Agasthyamalai-Thiruvananthapuram Landscape	Thiruvananthapuram WLD, Thiruvananthapuram FD, Ashi, Shendurney WLD

8. **Thrissur-Peechi Landscape** (Thrissur and Nenmara Forest Divisions and, Peechi and Chimmony WLSs, Parambikulam TR and Choolanur Peafowl Sanctuary)
9. **Vazhachal-Chalakkudy Landscape** (Vazhachal and Chalakkudy Forest Divisions)
10. **Malayattoor Landscape** (Malayattoor Forest Division and Thattekkad Bird Sanctuary)
11. **Munnar-Mankulam Landscape** (Marayoor, Munnar, Mankulam, Kothamangalam and part of Kottayam Forest Divisions (Nagarampara Range alone), and Munnar Wildlife Division and Idukki WLS.
12. **Periyar-Ranni Landscape** (Ranni and part of Kottayam (except Nagarampara Range) Forest Divisions, and Periyar Tiger Reserve)
13. **Konni-Thenmala Landscape** (Konni, Achancoil, Punalur and Thenmala Forest Divisions)
14. **Agathyamalai-Thiruvananthapuram Landscape** (Thiruvananthapuram Forest Division and ABP Special Division, and Shendurney, Neyyar and Peppara WLSs)

3. Summary of Core Document Sections

Following a unified and mandated framework, each landscape plan details the following six components:

A. Landscape Introduction & Baseline Data

- **Geographical & Socio-Economic Profile:** Broad overview of boundaries, range/station divisions, adjacent human habitations, and the specific agricultural crops most impacted by wildlife.
- **Conflict Assessment:** Identification of prioritized conflict species, analysis of behavioral/movement patterns, statistical data on crop damage, livestock predation, human casualties, and underlying drivers (habitat fragmentation, resource scarcity, and seasonality).
- **Existing Baseline:** Evaluation of the effectiveness of pre-existing mitigation structures and local community perceptions of conflict.

B. Mapping

Each plan has high-accuracy geographic maps covering:

- **Forest & mitigation Infrastructure:** Forest division boundaries overlaid with human habitations and current physical barriers (e.g., Solar Powered Fencing, trenches).
- **Civic Jurisdictions:** Clearly demarcated conflict-prone Panchayaths and Legislative Assembly Constituencies.

- **Species Hotspots:** Individualized conflict maps for major species (elephants, tigers, leopards, wild boars, etc.) accounting for seasonal shifts.
- **Ecological Overlays:** Land-use patterns and active wildlife movement/migration corridors.

C. **Dual-Layered Mitigation Strategies**

- **Front-End (Immediate Relief):** Raising Rapid Response Teams (RRTs) and Primary Response Teams (PRTs); setting up early-warning systems and community WhatsApp alert networks; installing physical or hanging solar fences; fast-tracking compensation.
- **Back-End (Long-Term Solutions):** Habitat restoration (invasive weed removal like *Lantana*, waterhole and marshy grassland management); land-use zoning to create buffer areas; identifying wildlife release sites; and implementing community-based conservation.

D. **Health & Veterinary Infrastructure Matrix**

- **Human Care:** Assessment of Primary Health Centres in conflict-prone panchayaths, specifically checking anti-venom availability for snake-bites.
- **Animal Care:** Evaluation of veterinary staff, mobile units, emergency communication protocols, and temporary holding centers or rescue units for captured/injured wildlife.

E. **Line Department & Institutional Roles**

To prevent the Forest Department from working in isolation, a clear matrix of responsibilities is outlined:

- **Forest & Veterinary:** Wildlife conflict management, containment, and post-capture medical care.
- **Agriculture & Revenue:** Advising on crop protection, alternative livelihoods, and processing damage claims.
- **Local Bodies, Police & Health:** Driving on-ground awareness (via local groups like *Jan Jagratha Samithi*), public safety enforcement, and managing human injuries.
- **SDMA, Fire & Rescue:** Disaster relief coordination and specialized equipment support.

F. **Institutional Arrangements**

- **HWCRMCC:** Establishing a *Landscape-level Human-Wildlife Conflict Reduction & Mitigation Coordination Committee* to serve as an integrated stakeholder decision-making body for resource allocation.
- **Knowledge Management Centre:** Building a data hub staffed with specialists (ecologists, sociologists, economists) to monitor wildlife movements, evaluate conflict trends via tech (drones, camera traps), and document best practices.

G. **Finance**

- **Financial Outlay:** A comprehensive 4 year budget plan detailing the distinct short-term capital needs and long-term funding required to make the mitigation efforts sustainable.

4. Consolidated Financial Outlay for HWC Reduction and Mitigation in the State

The total estimated financial outlay proposed for implementing the Human-Wildlife Conflict Reduction and Mitigation Plan across the 14 identified landscapes in the State is ₹1,040 crore, comprising ₹724.67 crore for landscape-level interventions and ₹314.80 crore for State-level interventions. The proposed outlay covers the various mitigation measures and interventions envisaged under the landscape-based conflict management framework, as detailed in Tables 1 and 2.

Table 1: The total estimated financial outlay proposed for implementing landscape level interventions as per the Human--Wildlife Conflict Reduction and Mitigation Plan for the 14 landscapes.

LS	Name of LS	Amount (Crore)
1	Kasargod	10.69
2	Kannur-Aralam	22.64
3	Wayanad	81.56
4	Kozhikode	11.13
5	Nilambur	89.45
6	SVNP-Mannarkkad	74.85
7	Palakkad	29.52
8	Thrissur-Peechi	74.3
9	Chalakudy-Vazhachal	27.14
10	Malayattoor	32.84
11	Munnar-Mankulam	66.59
12	Periyar-Ranni	92.02
13	Konni-Thenmala	81.68
14	TVM-Agasthyamalai	30.43
	Total	**724.67**

Table 2: Proposed Interventions for Human–Wildlife Conflict Mitigation and Coexistence at State-level

SN	Component/Activity	Total Amount in lakhs
1	**Kumki-Squad for Management of Problematic Elephants and Emergency HWC Response**	800.00
2	**Wildlife Corridor Protection, Restoration and Strategic Acquisition**	8500.00
3	**HWC Compensation/Ex-Gratia Corpus Fund**	2500.00
4	**Specialised Wildlife Rehabilitation Centres for carnivores attached to Thrissur Zoo**	300.00
5	**Specialised Wildlife Rehabilitation Centres for herbivores attached to Thrissur Zoo**	500.00
6	**State-Level Wildlife Forensic Laboratory**	500.00
7	**Community Outreach, Awareness and Behavioural Change Programme for Human–Wildlife Coexistence**	360.00
8	**Research, Monitoring and HWC Knowledge Management Programme:**	150.00
9	**Implementation of SARPA 2.0 – Enhanced Snake Rescue and Release Programme**	100.00
10	**Silent Forest Fringes Programme**	20.00
11	Establishing Landscape-level Command and Control Centres	350.00
12	Procurement of tools and equipment for modernizing RRTs and field units (Night Vision Camera, Thermal binoculars/monoculars, pump action guns, Raptor pistols, net guns, smart stick, PPE, etc)	1000.00
13	Modernising RRT vehicles	1000.00
14	Procurement of All Terrain Vehicles (ATVs) for RRTs to negotiate difficult terrain	1250.00
15	Long range drones with multiple payloads	1000.00
16	Smart RTM Camera traps	500.00
17	Installing AI-based multi-tier smart barrier fence in high intensity HWC hotspot	7500.00
18	Installing other innovative fencing system like wire net fence.	2500.00
19	Establishing critical second line of defence in crtical breach points along fences	1500.00
20	Establishing innovative and predictive early warning systems based on AI, PIDS and DAS, infrasound traingulation, etc, at specific locations in certain landscape	1000.00
11	**Statewide Smart Early-Warning Grid (KAAVAL - Kerala Animal Alert and Vigilance Link):** It is a statewide, identified conflict hotspot containment grid connecting AI alerts, drones, IoT sensors, camera traps, public reporting, control rooms and field response..	150.00
	Total	**31480.00**